

Hit med Historien

Køge Bys historie for børn

Historien 1958-1973

Indhold

BOGENS FORFATTER: CLAUS BUTTENSCHØN

KØGE – EN SLIDT BY

BYEN I KLEMME

KØGE HAR VOKSEVÆRK

TRAFIKFORHOLD

HVORDAN BOEDE FOLK I KØGE?

EN BAGGÅRD I VESTERGADE

EN VILLA I SKOVVÆNGET

NYE BOLIGER PÅ SAMLEBÅND

”MY HOME IS MY CASTLE”

BOLIGINDRETNING

PLANER, PLANER, PLANER!

KØGE BLIVER STØRRE

HJEMME HOS FOLK I KØGE

MAD OG MADTIDER

KVINDER PÅ JOB

FAR PÅ HJEMMEARBEJDE

DE GAMLE I KØGE

HJEMLIG HYGGE

I SKOLE I KØGE

LIVET I SKOLEN

SKOLEMINDER FRA KØGE

GYMNASIUM I KØGE

SKOLEN FOR ALLE

BØRNS FRITID

BØRN SKAL PASSES PÅ

STRANDEN

TELTBYEN PÅ SØNDRE STRAND

KØGE BOLDKLUB

UNGE I KØGE

UNGDOM OG GALSKAB

ET MØDE MED GO-GO PIGER OG LANGHÅREDE POP-DRENGE

EN NY UNGDOMSKULTUR

STOFFER OG PROTESTBEVÆGELSER

KØGE JAZZKLUB

UNGE OG SEX

PÅ ARBEJDE
DE STORE INDUSTRIER
DE FAGLÆRTE
ARBEJDERE I FARS FODSPOR
ARBEJDE OG FRITID
GÆSTEARBEJDERE I KØGE
KØGE HAVN
KØGE OG DEN STORE VERDEN
”HVIS KRIGEN KOMMER”
KØGE I 1973 – EN FORVANDLET BY
HØJT AT FLYVE – DYBT AT FALDE

HIT MED HISTORIEN ER EN VÆRKSERIE OM KØGES HISTORIE – FORTALT FOR BØRN

BOGENS FORFATTER: CLAUS BUTTENSCHØN

OM AT SKRIVE HISTORIE TÆT PÅ NUTIDEN

Denne bog om Køge fra 1958 -1973 fortæller om livet i Køge, og om det, der skete i byen, dengang dine bedsteforældre var børn eller unge. Det er både nemt og svært at skrive historie om en tid, der ikke ligger så langt væk fra vores egen tid. NEMT, fordi du stadigvæk kan gå ud og snakke med folk, der selv oplevede den tid. Samtidig er der næsten ingen grænser for, hvor mange kilder du kan finde frem – bøger, aviser, film, tv, radio, billeder, oplysninger fra kommunen, byarkiv, museum, genstande osv. Det er også en fordel, at du kan læse og forstå langt det meste af det, kilderne handler om. Men at skrive om historien tæt på nutiden er også SVÆRT, fordi du hurtigt vil finde ud af, at mængden af kilder næsten er uendelig. Jo mere du går i dybden, jo større bliver bunken af oplysninger. Det er også lidt det samme, hvis du snakker med folk, for hvert menneske har sin egen historie, og du kan jo ikke snakke med alle, der levede i Køge dengang. At skrive historie om en tid, der ikke ligger så langt tilbage, består altså i at vælge og fravælge kilder, så du ikke drukner i oplysninger. Du må begynde med at finde ud af, hvilke ting du vil undersøge og lægge en plan for, hvad det er for en del af historien, du vil beskrive. Når du har arbejdet med bogen, har du fået ét bud på, hvordan det var at leve i Køge i denne periode. Men du har samtidig fået muligheden for selv at udvide historien om din by i det uendelige! Du kan også gå videre som en slags bydetektiv, hvis du arbejder med de forslag til “opgaver”, som er på hjemmesiden www.hitmedhistorien.dk. En stor tak til de køgensere, der har fortalt om deres barndom og ungdom i Køge i perioden 1958-1973. Deres store og små historier om livet i Køge dengang har gjort det muligt at komme tæt på både dagligdagen og på mange af de store forandringer, der skete i byen i løbet af de ganske få år, som bogen handler om.
Claus Buttenschøn

KØGE – EN SLIDT BY

Hvis du kunne besøge Køge midt i 1950'erne, ville du være kommet til en helt anden by, end den vi kender i dag. Ganske vist lå Torvet det samme sted, og gader som Nørregade, Brogade og Vestergade gik alle ud fra Torvet, som de havde gjort i mange hundrede år. Men

du kunne alligevel let komme i tvivl om, hvorvidt det nu var din egen by, Køge, du var kommet til. Køge var dengang kun en lille by, hvor der ikke var langt fra den ene til den anden ende. Det næste indtryk ville være, at byen mange steder så lidt grå og trist ud. Det var som om, det var længe siden, at huse og forretninger var blevet shinet op og malet med friske farver. Og hvis du kiggede nærmere efter, ville du opdage, at husene mange steder godt kunne trænge til at få nye vinduer og døre, udskiftet tagrender, tætnet taget og få repareret væggene, der hvor pudset var faldet af. Rundt om Torvet og langs de store gader så det ikke værst ud, og der lå også pæne huse og villaer, når man kom lidt længere væk fra bykernen. Men det blev rigtig slemt, hvis man kom ind i baggårdene eller bare gik nogle få skridt ned ad Kirkestræde eller Nyportstræde rundt i Nikolajkvarteret. Her lå mange små gamle huse, som nærmest så ud til at kunne falde fra hinanden og som både indvendigt og udvendigt kunne trænge til ”en kærlig hånd”. Folk i Køge kunne selvfølgelig godt selv se, at byen mange steder så rigtig slidt ud, men det var ikke så nemt dengang at gøre noget ved det. Køge – ja hele Danmark – var slet ikke kommet rigtig i gang efter den tyske besættelse fra 1940-1945. De fleste af de penge, folk tjente, gik til mad, tøj og husleje. Selvom der måske var et lille overskud, var det stadigvæk svært at få fat i byggematerialer, maling og alle de andre ting, der skulle til for at sætte husene i stand. En anden ting, som var anderledes dengang end i dag, var livet i byen. På torvedagene kunne der godt være larm og spektakel, men ellers var trafikken på gader og stræder til at overse. Folk gik eller cyklede, for biler var ikke noget som almindelige mennesker havde råd til at anskaffe sig. Ja, sommetider var der næsten ingen biler, for benzinen var rationeret eller tit slet ikke til at få fat i. Byen var også anderledes, fordi det vrimlede med små forretninger af alle mulige slags. En, der var barn i Køge i midten af 1950’erne, husker byen, som om den nærmest var inddelt i mange små ”kvarterer”: Der, hvor jeg boede, skulle man ikke gå ret langt for at handle. Jeg tror, at der på en strækning af bare 250 meter var fem slagtere, tre købmænd, tre grønhandlere, en skomager, en fiskehandler, der kørte rundt med en vogn, og to tøjforretninger. Det mærkelige var, at der ikke gik mange år, så var de næsten alle sammen væk! En anden lyd i gadebilledet var helt almindelig, nemlig lyden af heste og hestevogne. Bøndervogne med varer til torvehandelen eller kørsel med tømmer, korn, træ og alt muligt andet til og fra havnen foregik her i midten af 1950’erne, som det altid havde gjort. Selvfølgelig fandtes der lastbiler og varevogne, men mange små virksomheder eller forretninger klarede sig endnu med en hest og en vogn. Engang imellem spærrede folk dog øjnene op, når byen fik fint besøg af de adelige frøkener fra Vallø Slot. En flot herskabsvogn trukket af to smukke heste og med en liberiklædt kusk på bukken midt på Torvet var mere underholdende for både børn og voksne end de tungt læssede bøndervogne.

BYEN I KLEMME

Køge var en provinsby, hvor der var tæt kontakt mellem byen og landet rundt om, mens kontakten mod nord til København ikke spillede den store rolle for folk i Køge. Samtidig var Køge også en arbejderby med mange store og små virksomheder, som fra slutningen af 1950’erne begyndte at få mere og mere gang i hjulene. Der var bedre tider på vej! Der var dog ét kæmpeproblem, som skulle klares, hvis Køge for alvor skulle forandres og udvikles. Forandring og udvikling krævede mere plads til virksomheder og boliger til en voksende befolkning. Køge var klemmt inde mellem jernbanen langs havnen og de gårde og godser, der

ejede jorden inde i land på den anden side af hovedvejen mellem København og Vordingborg. Op og ned langs kysten var der heller ikke de store udvidelsesmuligheder, for her stødte byen hurtigt ind i de andre kommuner, som ikke havde de samme problemer. De næste 10-15 år gik med at vriste Køge ud af dette ”jerngreb” og forandre byen fra en beskedne provinsby til en moderne by på vej mod den by, vi kender i dag.

KØGE HAR VOKSEVÆRK

Antallet af mennesker i Køge steg voldsomt i 10-året fra ca. 1960 til 1970. Ser vi på tallene, så skete der næsten en fordobling i de år. 1930: ca. 6.000 indbyggere 1940: ca. 9.000 indbyggere 1960: ca. 12.000 indbyggere 1970: ca. 23.000 indbyggere 1970: ca. 34.000 indbyggere 2008: ca. 56.000 indbyggere I 1966 blev Lellinge kommune lagt sammen med Køge, men det var ikke kun derfor, at antallet af indbyggere voksede. Langt de fleste mennesker kom ude fra landet, fordi der var ledige job i industrien og byggeriet. Samtidig voksede behovet også for flere folk i forretninger og til at klare de mange opgaver, som den store kommune nu skulle tage sig af – skoler, institutioner, veje, sociale forhold, ældrepleje osv. I 1970 blev Køge kommune endnu større, da Højelse og Ølsemagle nord for byen og Sædder og Herfølge syd for byen blev en del af Køge. Herefter steg folketallet til 34000 mennesker. I 2007 voksede Køge endnu en gang, da Ny Køge kommune blev en storkommune med ca. 56.000 indbyggere.

TRAFIKFORHOLD

Køge ligger kun ca. 40 kilometer fra København, men i 1960'erne oplevede køgenserne ikke, at det der skete i København, kom dem særlig meget ved. Hovedvejen mellem København og Vordingborg var bare en almindelig landevej, som blev mere og mere overfyldt efterhånden, som der kom flere og flere biler i Danmark. Bus 121 fra Stationspladsen til Toftegårds Plads i Valby, der gik hver time, var en anden mulighed, men den var også langsom i den tætte trafik. Folk kunne tage toget, men så gik turen først til Roskilde, hvor de ofte skulle skifte til et nyt tog mod København. I slutningen af 1940'erne kom ”Fingerplanen”, der var en plan for, hvordan hele hovedstadsområdet skulle udvikles i de næste mange år. Køge lå for enden af tommelfingeren, så nu håbede man på, at S-togslinjen hurtigt skulle udbygges helt til Køge. Men planen blev meget forsinket. S-togslinjen pegede godt nok mod Køge, men gik i 1972 kun til Vallensbæk og i 1976 i Hundige. Det blev dog i 1973 lidt lettere for folk, der havde bil, at komme ind til København, da den nye motorvej, Vestmotorvejen, blev åbnet. Først i 1983 nåede S-toget til Køge.

HVORDAN BOEDE FOLK I KØGE?

I slutningen af 1950'erne boede folk i Køge nærmest som sild i en tønde. Der var ikke flere ledige arealer, som man kunne bygge på. Der måtte gøres noget, hvis byen skulle udnytte mulighederne for at skabe fremgang og vækst i Køge. Lige uden for byen var der masser af plads til nye boliger. Problemet var bare, at jorden var ejet af en række store gårde og Gammelkjøgegaard. Jordejerne mente ikke, at det kom dem ved, at Køge havde brug for mere plads. Fra omkring 1960 blev banen kridtet op. Byrådet pressede på for at få fingrene i de dele af Gammelkjøgegaards jorde, der lå tættest på byen, mens Gammelkjøgegaard stik

modsat ville have godsets jord fredet. Sagen trak i langdrag, men endte med, at byen fik ret til at planlægge nye bebyggelser på en del af jorden, mens resten blev fredet. Så skulle man tro, at alt var i orden, men så let gik det ikke. Jorden skulle nemlig først købes, før planerne kunne føres ud i livet, og det havde Køge ikke råd til. Den sag blev dog også klaret med lån og i samarbejde med forskellige boligselskaber. Nu begyndte en tid, hvor gravemaskinerne for alvor kom i gang. Køge havde fået løsnet lidt på spændetrøjen, og det var der brug for!

EN BAGGÅRD I VESTERGADE

Området omkring Vestergade hørte til de tættest befolkede dele af byen. I baggårdene var der småt med plads, og mange af lejligheder var kolde og fugtige. Små brændeskure og tre – fire lokummer stod på række i gården, og opvarmningen bestod i et gas- eller brændekomfur og en kakkellovn i stuen. Der var langt fra tale om luksus, som en køgenser husker det: Vores baggård var ikke en af de værste, for gårdmand Andersen sørgede med hård hånd for, at der var pænt og rent både på lokummerne og i gården. Arme stakkels den af os mange børn, der smed affald i gården, så faldt der brænde ned! Andre baggårde var noget mere skumle og beskidte, og der var tit uro med slagsmål, husspektakler og drikkeri. Vores lejlighed lå over porten ind til gården, så soveværelset, hvor vi alle sammen sov, kunne godt være iskoldt om vinteren. Jeg husker især, at vinduet tit var dækket af et lag is på indersiden, når vi vågnede om morgenen. For at slippe for at gå ned i gården om natten, havde vi en tissepotte under sengen, men koldt var det nu alligevel. Bad var der ikke noget af, så etagevask i køkkenet var den eneste mulighed for at få det værste af skidt af. Spisestuen var heller ikke noget at skrive hjem om, men der var hyggeligt med min fars hjemmelavede skab, spisebord og stole. Dagligstuen kaldte vi den fine stue, for der opholdt vi os næsten kun, når vi havde gæster eller på helligdagene. Min mor gik hjemme og gjorde meget ud af at hygge i lejligheden. Potteplanter, gardiner og små tæpper på gulvet, og så var der altid meget rent.

EN VILLA I SKOVVÆNGET

Andre steder i Køge fx syd for åen i kvarteret omkring Skovvænget og Lindevænget var boligerne helt anderledes. I 1930'erne byggede de mere velstående køgensere ”murer mestervillaer”, hvor der var god plads til familien og med haver, hvor børnene kunne lege, og hvor der samtidig var plads til køkkenhave og frugttræer. En dreng, der voksede op i en sådan ”murer mestervilla” med far, mor og to ældre brødre, fortæller om sin barndom: Vores hus var pænt stort, men dog ikke større end, at jeg først fik mit eget værelse, da mine brødre flyttede hjemmefra. Indtil da måtte jeg klare mig med en ottoman og et skab, hvor jeg havde mit legetøj og mine bøger. Min mor gik hjemme og passede huset, mens min far passede sin forretning, hvor han solgte biler. Hun stod for alt, men vi havde en ung pige, som kom om morgenen og gik hjem om aftenen. Pigen hjalp til med rengøring, indkøb og madlavning, så man kan vel sige, at der var tale om en slags læreplads, så hun kunne alt det huslige, når hun selv skulle giftes. Et par gange om ugen kom der også en kone inde fra byen, som tog sig af tøjvask og strygning. Så vidt jeg husker, kom hun ikke så tit, da min mor midt i 1960'erne fik en vaskemaskine i kælderen. Nu kom hun især, når huset skulle have den helt store tur med ”forårsrengøring”.

NYE BOLIGER PÅ SAMLEBÅND

I begyndelse af 1960'erne slog de bedre tider for alvor igennem i Køge. Der kom flere penge mellem folk. Der var arbejde nok, og i de år begyndte flere kvinder at komme ud på arbejdsmarkedet. Med to lønninger i familien kunne de almindelige køgensere tage hul på drømmen om bedre boliger med alle de moderne bekvemmeligheder, som nu var inden for rækkevidde. Der var to måder at komme videre på – at leje eller eje. Byrådet, der var domineret af et stort socialdemokratisk flertal, satsede på at få gang i det sociale boligbyggeri, så der hurtigt kunne skaffes plads til den voksende befolkning. Nu havde man arealerne, så det var bare at komme i gang. Et af de første steder, hvor der for alvor skete noget, var på arealet ved Ellemarken. Her opførte Dansk Almennyttigt Boligselskab i årene 1962-1968 et kæmpebyggeri med elleve store blokke, der rummede 1125 lejligheder. Det gik stærkt, for her var der tale om seriefremstilling af alle dele af byggeriet. Rådgivende arkitekt- og ingeniørfirmaer – i Køge fx firmaet Viggo Michaelsen – planlagde byggeprocessen i detaljer, så betonelementer til vægge, tag og skillevægge mellem etagerne blev lavet på samlebånd, kørt til byggepladserne og løftet på plads af kraner. Også udstyr til indretningen af lejlighederne med strøm, vand, varme, radiatorer, bad, toiletter, skabe, køkkener osv. blev lavet i serier, så de var nemme og hurtige at få installeret. En af de første, der flyttede fra den indre by ud i Ellemarken, var dybt imponeret over al den luksus: Jeg husker godt, da vi trådte ind i lejligheden første gang. Alt var nyt og lugtede nymalet. Og så al den plads. Vi fik en 3-værelses lejlighed, som lige passede til vores lille familie. Det var godt nok dyrt, men vi kunne klare det, og så syntes vi, at vi fik meget for pengene. Vi skulle bare skrue op for radiatorerne, så var der varme. Slut med alt bøvlet med brænde og koks. Vask var ikke et problem. Bare ned i fællesvaskeriet, så var den klar. Men det bedste var badeværelset – toilet og bad. Slut med lokum i gården og etagevask i køkkenet. Det var den rene luksus!

”MY HOME IS MY CASTLE”

For andre køgensere var det drømmen om eget hus, der drev værket. Også den drøm blev der plads til i Køge. Lidt længere væk fra bykernen – fx i Hastrup vest for Vordingborgvej – begyndte først Herfølge og senere Køge kommune at udstykke og byggemodne jord, som blev planlagt som mindre selvstændige enheder, der med tiden skulle forsynes med institutioner, sportsarealer, indkøbscentre osv. For de familier, der ville have egen bolig, var det noget af en satsning. Grunden skulle købes af kommunen, og et parcelhus, som det blev kaldt, var heller ikke billigt. Men med to indtægter og ”vandgrød flere gange om ugen” i de første år, lykkedes det de fleste at holde skindet på næsen. Det hjalp dog også, at lønningerne steg ret hurtigt, så det blev nemmere at betale gælden til boligen. Eget hus kunne man få på to måder. Nogle købere valgte det færdige hus hos et typehusfirma, og dem var der mange af. Hos sådan et firma kunne den nye husejer selv være med til at planlægge, hvordan huset skulle se ud og indrettes. I virkeligheden blev husene dog ikke så forskellige, for mange af elementerne i de nye huse blev lavet i masseproduktion. Vægge, døre, vinduer, tag og alt muligt andet gik igen i de enkelte huse bare sat sammen på lidt forskellige måder. I en by som Køge med mange faglærte arbejdere og håndværkere blev det selvbyggede hus en anden måde at få sit eget på. I flere kvarterer blev næsten halvdelen af husene lavet af selvbyggere. En husejer i kvarteret husker tydeligt den aktivitet, der var:

Vi købte et færdigt hus i 1969, men rundt omkring i kvarteret var der fuld knald på. Overalt blev der gravet, savet, muret, tømret og malet, så ro og fred var der ikke meget af i de første år. Hele kvarteret var én stor byggeplads. Der var ikke mangel på folk, der kunne lave tingene, så hvis der var brug for hjælp, så var der altid nogen på en anden byggeplads, der kunne komme med gode råd. Det mærkelige er, at i dag hvor der tales så meget om ”sort arbejde”, så husker jeg slet ikke, at det var noget, man talte om den gang!

BOLIGINDRETNING

De nye lejligheder og parcelhuse havde meget mere plads, end de fleste var vant til. Det gav nye problemer, for hvordan skulle man nu indrette dem? Det gik ikke at slæbe de gamle møbler og alt det andet med ind i de nye omgivelser. Der skulle nyt til! For forretningerne i Køge blev 1960'erne lidt af en gylden periode. De nye ejere og lejere købte stort ind. Den nye trend blev at købe ”en spisestue”, ”et soveværelse”, ”en dagligstue” med alt, hvad der hørte sig til af borde, stole, skabe, senge, lamper, tæpper osv. Også køkkenet blev udstyret med nye gryder, pletter og pander, så de passede til det elektriske komfur, der var blevet installeret. Heldigvis havde husets frue dog også noget med. Mange piger havde nemlig samlet på ”udstyr” gennem mange år. Det var almindeligt, at fødselsdags- og konfirmationsgaver til piger især var ting, hun kunne bruge, når hun blev gift.

PLANER, PLANER, PLANER!

Slutningen af 1950'erne og de næste 10-15 år frem blev en travl periode for politikerne i Køge. Byrådet var i perioden domineret af socialdemokratiet, der med borgmester Aage Sund i spidsen havde et massivt flertal. Oppositionen bestod af de konservative, Venstre og et par kommunister. Byrådets opgaver kunne samles under én overskrift: at sikre Køges udvikling frem mod en moderne provinsby. Det betød, at byrådet skulle vedtage planer på en række områder inden for byområdet samtidig med, at forholdet til nabokommunerne og statens planlægning for hele hovedstadsområdet skulle på plads. Hvordan kunne der skaffes plads til alle de nye boliger, som var nødvendige med det stigende folketal? Skulle det være lejeboliger eller ejerboliger? Hvordan kunne Køge klare økonomien, når der skulle bygges skoler, institutioner, plejehjem og ældreboliger, kloaker, veje og alt muligt andet med de nye boligområder? Hvordan skulle den gamle bykerne udvikles – rives ned eller bevares og moderniseres? Hvordan kunne man skaffe gode forhold for byens erhvervsliv og mange industrivirksomheder samtidig med, at de stadigt stigende krav om et bedre miljø og nedbringelse af forureningen pressede sig på? Hvordan skaffede man uddannelser ud over folkeskolen til Køge? Nyt rådhus?

KØGE BLIVER STØRRE

Listen over udfordringer var næsten uendelig, men én ting blev mere og mere lysende klart. Køge og alle de andre små kommuner var hver for sig ikke store nok til at løse de mange problemer. Men kommunesammenlægning var en sprængfarlig sag. De små kommuner rundt om Køge var bange for at blive opslugt af storebror Køge. I flere år listede alle rundt som katten om den varme grød, indtil Folketinget i 1966 spillede ud med et forslag til kommunalreform, som betød, at hele landet skulle gå fra 1250 til 275 kommuner. Det satte skub i tingene, og i 1970 blev Ny Køge Kommune dannet ved at lægge Køge, Lellinge

(1966), Herfølge, Sædder, Højelse og Ølsemagle sammen til en kommune. En borger, som fulgte godt med i byrådets arbejde dengang, siger: Byrådet havde nok at lave, og der var da også en masse skændier mellem partierne. Alligevel husker jeg den tid som en periode, hvor der blev truffet mange store beslutninger i bred enighed. Borgmester Sund var god til at samarbejde, så partierne ikke rev hovedet af hinanden. I virkeligheden var de meget enige om de store linjer i alle planerne. Gode boliger, stabil arbejdskraft, rimelige lønninger, gode uddannelsesmuligheder osv. gav mere omsætning i byen og et godt skattegrundlag. Det var en "win-win-situation" for alle partier, så det de skændtes om, var de små ting og enkeltsager på vejen til at få sat hele udviklingen på skinner!

HJEMME HOS FOLK I KØGE

Familiens liv blev totalt forandret gennem 1960'erne. I starten var kønsrollerne låst fast i de gamle traditionelle mønstre – far gik på arbejde og tjente pengene, mens mor gik hjemme og passede børnene og tog sig af alt i hjemmet. Mange af de børn, der voksede op i Køge i denne periode oplevede deres far som en fjern person, som af og til kunne optræde som "bussemand", når børnene havde lavet et eller andet galt. Så skruede far bissen på, og en sjælden gang delte han øretæver eller en endefuld ud. Den slags afstraffelser var dog ikke hverdagskost, for efterhånden blev det mere og mere pinligt, hvis det kom frem, at børnene blev slået hjemme i familien. Det hjalp også, at det i 1967 direkte blev forbudt for lærerne at slå børnene i skolen. Fysisk afstraffelse af børn var på vej ud, selvom mange forældre stadig havde den opfattelse, at "en velfortjent øretæve eller en endefuld var der aldrig nogen, der havde taget skade af!" Mor var den, der stod for den daglige opdragelse, og flere husker, at der blev lagt meget vægt på, at de skulle opføre sig ordentligt. Ikke mindst, når de var ude blandt fremmede. "At opføre sig ordentligt" betød mange ting – hilse pænt, tage huen af inden døre, sidde stille ved bordet, spise pænt, tale pænt, tage skoene af i entreen, rydde op osv. Det var helt almindeligt, at børn til måltiderne skulle spise op, høre efter og ellers tie stille, når de voksne snakkede. En dreng, der var halvstor dengang, fortæller dog, at der i hans arbejderhjem blev talt en masse om politik og fagforeningsarbejde, som han godt måtte snakke med om, bare han ikke afbrød de voksne og huskede at række fingeren i vejret, inden han sagde noget.

MAD OG MADTIDER

Især i arbejderhjemmene var det almindeligt, at familien spiste varm mad til middag. Midt på dagen kom far hjem fra en af fabrikkerne, og så skulle den varme mad stå på bordet. Variation var der ikke meget af, for forretten var altid en eller anden slags grød efterfulgt af kødfars eller flæsk og kartofler med tyk brun sovs. Hertil var der syltede rødbeder, syltede agurker eller asier. Til aften stod menuen på kold mad med rugbrød, spegepølse og leverpostej og lidt lunt, hvis der var noget til overs fra middag. I løbet af 1960'erne begyndte flere og flere dog at spise varm mad om aftenen. Arbejdstiden blev sat ned, og middagspausen blev afskaffet, så folk kunne komme tidligere hjem. Blandt forretningsfolk og andre i de lidt "finere" hjem i Køge fik man altid varm mad om aftenen. Middagsmaden bestod som regel af en typisk flad madpakke, mens aftensmaden for det meste lignede den "mormormad", som alle andre danskere også spiste. Af og til gik det dog noget fornemmere til, nemlig når der kom fremmede. En køgenser fortæller: Der blev gjort meget ud af maden,

når mine forældre skulle have gæster. Forberedelserne tog det meste af dagen, selvom det efterhånden blev mere og mere almindeligt, at der kom en kogekone, der skulle sørge for, at alle retterne smagte og tog sig godt ud. Jeg tror nærmest, at der gik lidt konkurrence i det. Og så blev det almindeligt at drikke vin til maden ved selskabelige lejligheder i 60'erne. Vinmærker som "Nonneblod" eller "Den med tyren" var blandt de første, men der gik ikke lang tid, før vin var noget, der kunne købes i de større vin- og købmandsforretninger eller i de supermarkeder, der skød op i de år. Øl og snaps hørte sig ikke længere til i de finere kredse. Der var dog ét problem med gæstemaden. I en by som Køge var der ikke så mange dygtige kogekoner, så efterhånden måtte min mor se sig om efter nye muligheder. Her hjalp det, at der kom frysevarer i butikkerne og nye slags krydderier, så maden kunne komme til at ligne det "franske" eller "italienske" køkken!

KVINDER PÅ JOB

Fra slutningen af 1950'erne og hele vejen op gennem 60'erne blev familiemønstret ændret. Flere og flere kvinder fik udearbejde. Arbejde var der masser af både som ufaglærte på fx Gummifabrikken eller som handels- og kontoransatte i butikker og på kontorer. Det gav selvfølgelig flere penge, men det helt store problem blev nu, hvem der skulle tage sig af børnene. Tidligere havde de kvinder, der arbejdede uden for hjemmet, klaret sig med hjælp fra de større børn, naboer eller anden familie. Kvinder, der var alene med deres børn, og som var nødt til at arbejde kunne sætte deres børn i "Asylet" i Kirkestræde 10. En stor køgepige syntes, hun havde nok at lave med at sørge for sin lillebror, når hendes mor var på arbejde: Klokken syv skulle han op og i skole, og det endte tit i råben og skrigen. Når jeg så selv kom hjem fra skole, skulle der vaskes op, ryddes op, gøres rent på toilettet og i køkkenet. Jeg kan godt huske, at jeg tit syntes, det var uretfærdigt, at det altid var mig, der skulle ordne alt. Men når jeg brokkede mig, så sagde mor altid: "Han er jo bare en dreng! Nu eksploderede pasningsbehovet. De mange børn skulle passes. I starten klarede man sig med privat dagpleje, men det slog slet ikke til, så kommunen måtte til at bygge institutioner og gøre dagplejen til en kommunal opgave i en fart. Det var dyrt, men nødvendigt, for kvindernes arbejde var en vigtig del af fremgangen i Køge.

FAR PÅ HJEMMEARBEJDE

Nu blev der ekstra arbejde til far, når han kom hjem. Han kunne ikke bare ligge på sofaen og læse Dagbladet. Mor kom ofte lige så sent hjem, så mad, tøjvask, børnepasning og rengøring blev et fælles arbejde. Noget som mange mænd lige skulle vænne sig til! Men der var også hjælp at hente, og nu blev far meget nem at snakke med. Hjælpemidler som køleskab, fryser, vaskemaskiner, håndmikser, støvsugere og meget andet rykkede ind i flere og flere hjem. Hjælpen kom også fra de store supermarkeder, hvor kølediskene snart bugnede af alle slags frysevarer og færdigretter, som selv manden kunne finde ud af at lave i en snæver vending.

DE GAMLE I KØGE

Kvindernes indtog på arbejdsmarkedet fik også stor betydning for de ældre. Mange kvinder, der havde gået hjemme, havde givet en hånd med i pasningen af ældre og syge familiemedlemmer og naboer. Nu var kvinderne ikke længere en gratis arbejdskraft. I 1967

kom der en lov om folkepension til alle over 67 år, men det gik hurtigt op for alle, at mange ældre slet ikke kunne klare sig selv. Hvis de ældre ikke skulle gå for lud og koldt vand, så måtte kommunen også overtage hele dette område. Køges alderdomshjem, der lå i den nuværende biblioteksbygning, var alt for småt, så i 1958 tog kommunen et helt nyt pleje- og ældrecenter, Møllebo, i brug. Samtidig blev der indrettet ældreboliger i mange af de nye boligkvarterer, så de ældre kunne blive boede længst muligt i eget hjem med støtte fra hjemmeplejen og med udbringning af kold mad.

HJEMLIG HYGGE

Når far og mor kom hjem fra arbejdet og havde klaret maden og børnepasningen, blev fjernsynet – fra omkring 1960 – hjemmets vigtigste ”møbel”. Fjernsyn var startet så småt i 50’erne, men med olympiaden i Rom i 1960 fik mange i Køge deres eget TV – i sort/hvid og med kun tre timers udsendelser hver aften. I dag ville vi synes, at udsendelserne var dødkedelige og meget primitive, men dengang var TV, noget alle talte om. Det kunne alle snakke med om, for DR var den eneste kanal. Mange udsendelser blev i starten lavet for at gøre folk klogere, men danskerne ville også have noget andet, nemlig underholdning. Fra midten af 1960’erne begyndte den slags programmer for alvor at dukke op. Lørdage og søndage blev de helt store dage med quizzes, konkurrencer, koncerter, teater og spændingsserier som ”Ka’ De li’ østers?”, ”Smuglerne” og Huset på Christianshavn”. Også udsendelsen ”Kvit eller dobbelt” blev en kanonsucces i Køge. To køgensere løb med den store præmie på 10.000 kr., og det skabte store overskrifter i lokalavisen. For trætte forældre var det også et stort fremskridt, da DR omkring 1970 begyndte at sende ”Fjernsyn for børn” allerede fra kl. 5 om eftermiddagen med Jørgen Clevin, der tegnede og klippede, ”Ingrid og lillebror”, tegnefilm, julekalender osv. ”Ulvetimen” lige inden aftensmaden havde fået sin egen babysitter!

I SKOLE I KØGE

Danmark oplevede efter den tyske besættelse nærmest et ”baby-boom”. Det var måske ikke så mærkeligt, for som folk sagde med et skævt smil: ”Alle vinduer var mørkelagt, ingen gadelygter, der var udgangsforbud, aviser og radio var fyldt med tyskernes løgnehistorier, så hvad skulle folk ellers lave andet end børn?” De store årgange var nu kommet i skolealderen, så byens to skoler, Brochmands Skole og Tøxens Skole var ved at sprænge alle rammer. Begge de to skoler i bymidten var blevet udvidet, men fra midten af 1950’erne kunne alle se, at man ikke bare kunne blive ved med at proppe flere børn ind i klasseværelserne, Mange klasser blev også ”vandreklasser”, som skulle skifte klasseværelse næsten hver time. Der skulle en ny skole til, og den gik man nu i gang med at bygge i de nye boligkvarterer syd for Køge Å. Søndre Skole blev Køges første moderne skole med klasseværelser, der vendte ud mod store arealer til skolegård og sportsplads. Søndre Skole blev færdig i 1958, men det skulle hurtigt vise sig, at én ny skole slet ikke var nok. Da Køge op gennem 1960’erne nærmest eksploderede med flere tilflyttere i de store boligområder, måtte gravemaskiner og kraner i gang igen. De første dele af Ellemarksskolen blev taget i brug i midten af 1960’erne, men skolen blev først helt færdig nogle år senere. Den oprindelige plan gik ud på, at der skulle bygges en svømmehal til skolen, men den blev sparet væk. Heller ikke de store legeplads-områder blev der råd til. Byrådet bevilgede penge

til skolens indvielsesfest, men forældrene gik sammen og bad om at få en billig fest og i stedet bruge pengene til en stor legeplads. Endnu en skole blev det til, da Hastrupskolen stod færdig i 1972. Skolen blev bygget midt i Hastrupparken, som var endnu et stort boligområde på de gamle landbrugsområder vest for Vordingborgvej. De to gamle skoler i midtbyen lignede nærmest flotte ”palæer” med udsmykninger og søjleindgange. De nye skoler kom til at se helt anderledes ud. De blev bygget i ét plan omgivet af store åbne områder til leg og sport, så skolerne stort set blev ”usynlige” blandt de huse og boligblokke, der lå omkring dem. Tiderne havde ændret sig. Tidligere var folk så stolte af deres skoler, at de ønskede, at de skulle se ud af noget. Her i 1960’erne gjaldt det bare om at få dem bygget i en fart og så billigt som muligt, for der skulle også være råd til indretning af flere faglokaler.

LIVET I SKOLEN

De køgensere, der var børn og unge dengang i begyndelsen af 1960’erne, husker deres skoletid meget forskelligt. Kun én ting er de fælles om, nemlig at skolen var ”streng”. Disciplin, opstilling på lange rækker, ro på gangene og i klasseværelset er noget, de alle taler om. Også lærerne får et ord med på vejen. Dem kunne man ikke snakke med – ja, man var nærmest lidt bange for dem. Undervisningen bestod som regel af lærerens enetale og overhøring af de lektier, eleverne havde fået for hjemme. De husker også, at der blev langet øretæver og ”nødder” ud, hvis nogle af eleverne lavede ballade eller ikke kunne salmevers, tabeller eller kongerækken udenad. Langt de fleste lærere straffede dog ikke i tide og utide, men bare fornemmelsen af, at det var tilladt lærerne at slå, er noget af den stemning, som mange af eleverne husker fra deres skoletid. Fra slutningen af 1960’erne ændrede livet i skolen sig. I løbet af få år begyndte der at dukke en ny slags lærere op. Den gamle lærertype i jakke og slips og skolefrøkenen i kjole og nederdel blev afløst af flere og flere unge lærere med langt hår og skæg eller lærerinder i lange bukser. Nu hed det heller ikke længere ”hr. Sørensen” eller ”frøken Jensen”. Tonen blev helt anderledes, så eleverne kunne sige ”du” og fornavn til læreren. Samtidig husker mange, at undervisningen blev mere varieret og mere spændende end den gammeldags overhøring og udenadslære.

SKOLEMINDER FRA KØGE

Sjovt nok er det ikke så meget selve undervisningen, som har sat sig fast i erindringen. De minder, der dukker frem, handler især om, hvad der skete i frikvartererne eller om de sociale forhold i klassen. Her er nogle eksempler på, hvad nogle køgensere husker fra deres skoletid: Jeg husker faktisk min skoletid som en god tid. Måske skyldes det også, at jeg var god i skolen, så jeg aldrig blev skældt rigtigt ud. I virkeligheden var jeg nok lidt af en ”duksedreng”, som kunne lide at lære noget. Da jeg blev 10- 12 år, fik min lærer mig i gang med at læse bøger på egen hånd. Jeg blev så grebet af at læse, at det nemt kunne blive til flere bøger om ugen. Jeg pløjede mig nærmest igennem hele skolebiblioteket. Vi fik også en ny lærer her i slutningen af 1960’erne. Hun var ikke sur og lugtede ikke som den gamle frøken, der slet ikke kunne lide børn. Hende her kunne man snakke med. Jeg husker en gang, da hun spurgte om nogle af os kendte The Beatles og begyndte at snakke om beat- og popmusik i timen. Desværre hadede jeg frikvartererne. Jeg var dårlig til al slags sport, og ikke meget for vilde lege og slåskampe. Værst var det om vinteren, hvor sneboldene fløj om

ørerne på én. Det kunne godt gå vildt til, men gårdvagten blandede sig ikke, så jeg åndede lettet op, hver gang klokken ringede ind! Jeg startede på Brochmands Skole, og skulle til noget, der hed ”skolemodenhedsprøve”, nok fordi jeg kun var seks år. Jeg husker ikke rigtigt, hvad det gik ud på, måske noget med at tegne og lægge brikker sammen på den rigtige måde. Men jeg må have klaret prøven, for jeg kom i 1. klasse sammen med alle mine kammerater, selv om jeg var et år yngre, og lidt lille og klein i det. Jeg synes, det var sjovt at gå i skole, og jeg må have klaret mig fint, for da vi blev delt efter 5. klasse, kom jeg i mellemskolen og realen på Tøxen. Det bedste ved skolen var dog frikvartererne, hvor vi spillede fodbold hele tiden. Jeg var allerede dengang noget af en ”fodboldnørd”. Det kunne godt gå så vildt til, at man blev trukket i øret af gårdvagten hen under ”uret”, hvor alle så kunne stå og grine af én! Min skoletid var egentlig helt fin. Jeg havde ikke svært ved skolen og kunne sagtens følge med hele vejen til min realeksamen. Den eneste større sag, jeg husker, er da vi i en af de store klasser ”strejkede” for at afskaffe skolen om lørdagen. Det er nok ikke min skyld, at det skete, men jeg følte det som en sejr, da lørdagen blev afskaffet. Jeg tror, det var i 1970. Andre sider af min skoletid er jeg ikke så glad for. Jeg syntes, at der var alt for meget mobberi, som lærerne slet ikke opdagede eller gjorde noget ved. Jeg var desværre et af ofrene, fordi jeg var meget udviklet af min alder og fik menstruation før alle mine klassekammerater. Jeg tænker tit tilbage på, hvor forfærdeligt det var at blive lukket ude og skulle høre på mange ondsksfulde bemærkninger og al den hvisken og tischen. En anden ting, som gjorde ondt var mobberiet omkring mit tøj. Min mor var udlært syerske, så jeg var måske lidt smartere eller anderledes i tøjet end de andre. Jeg lærte på den hårde måde, at det gjaldt om ikke at skille sig ud fra alle de andre. ”Jeg kommer fra et arbejderhjem, hvor mine forældre og hele omgangskredsen altid snakkede højlydt om politik. Jeg har nok siddet med ørerne på stilke og suget alle disse diskussioner ind. Jeg syntes meget tidligt, at skolen var ”uretfærdig”. Jeg klarede mig sådan set fagligt godt, selvom jeg fik nogle lussinger og ”nødder” i årenes løb. Det var ikke det, der var galt, det var hele den måde, skolen var skruet sammen på. Der blev efter min mening gjort forskel hele tiden. Forskel mellem pæne folks børn og så alle os andre. Forskel mellem kloge og dumme børn. Fx kan jeg huske, at mange af de svageste børn blev hængt ud foran klassen med bemærkninger som: ”Skal I andre ende sådan, som ...?”, eller: ”Nej, det havde jeg heller ikke forventet, at du kunne finde ud af!” Og så var det også en skole, hvor lærerne slet ikke hørte efter børnenes meninger. Jeg havde mange meninger med hjemmefra, og de passede ikke altid med lærernes holdninger om, hvad pæne børn skulle tænke, tro og mene. Flere gange er jeg blevet mødt med bemærkninger som: ”Du opfører dig, så du nok har bedre af at komme på Ellemarkskolen!” Jeg blev ikke flyttet, men det havde nok været bedre, for dengang blev den skole opfattet som mere fri og moderne med lærere, der var mere i øjenhøjde med eleverne.”

GYMNASIUM I KØGE

I Køge måtte unge, der ville have en studentereksamen, søge enten til Roskilde, Haslev eller til den dyre kostskole Herlufsholm. Tanken om at få bygget et gymnasium i Køge havde spøgt længe, og fra midten af 1950'erne begyndte byrådet for alvor at arbejde med sagen. Startskuddet kom, da flere af kommunerne rundt om Køge, luftede idéen om at bygge et gymnasium i Store Heddinge. Idéen var noget af en provokation, for selvfølgelig skulle et

gymnasium ligge i Køge, som var hele områdets naturlige centrum. At få bygget et gymnasium i Køge blev muligt, da aftalen med Gammelkjøgegaard om mere jord til Køge faldt på plads omkring 1960. De første gymnasieelever startede på Søndre Skole i 1962, men efter en arkitektkonkurrence begyndte det store byggeri, og i 1964 kunne de første 60 elever fra Køge og omegn begynde i 1.g. i de nye bygninger. Et gymnasium i Køge var måske lidt af et eksperiment, for ville der overhovedet være elever nok? Var der brug for det? I 1959 gik der nemlig kun 12 elever fra Køge og omegn på Roskilde Katedralskole i skolens "bondeklasse", mens Haslev Gymnasium havde endnu færre. Måske var det kun omkring 4-5 % af alle unge, der ville og kunne læse videre. Men i 1960'erne blev der vendt op og ned på alting. I flere og flere familier fik man øjnene op for, at en studentereksamen var vigtig, hvis de unge skulle klare sig godt fremover. Nu lå Køge Gymnasium lige uden for døren, så også her eksploderede antallet af gymnasieelever. De næste 10 år frem til begyndelsen af 1970'erne gik det så stærkt, at næsten 15 % af Køges unge gik direkte fra skolen til gymnasiet. Skulle man læse videre, så måtte de unge ud af byen. Roskilde og Haslev havde handelsskole, teknisk skole, teknikum og lærerseminarium. Drømte man om en akademisk uddannelse, så måtte man stige på "uddannelsestoget" med afgang fra Køge mod København.

SKOLEN FOR ALLE

I 1958 fik alle skoler i Danmark samme lov. Det betød, at der ikke længere var forskel på skolegangen i byerne og på landet. Også i Køge fik elevernes skolegang følgende struktur: Børnehaveklasse (frivillig) 1.-7. klasse (efter 5. klasse blev eleverne delt i boglig eller almen linie – efter 7. klasse kunne eleverne forlade skolen) 8.-9. klasse (afsluttende prøve efter 9. klasse) eller 1.-3. real (afsluttende prøve og udtalelsen "egnet" fra skolen – efter enten 2. eller 3. real – gav adgang til gymnasiet) I 1972 blev undervisningspligten forlænget til ni års skolegang, og der blev indført en frivillig 10. klasse (afsluttende prøve: Folkeskolens udvidede afgangsprøve) I 1970 ophørte skolegangen om lørdagen over hele landet.

BØRNS FRITID

Det "gamle" Køge var for mange børn omkring 1960 et rigtigt eldorado for spændende lege. Gaden, baggårdene, "skovene", havnen og Lovparken rummede uanede muligheder. Bøger som "Robin Hood", "Den sidste mohikaner", "Paw i urskoven" og Jan-bøgerne gav masser af stof til drabelige kampe med sværd, skjold, bue og pil – alt sammen hjemmelavet! Pigerne læste især serier som "Puk-, Pernille- og Susy-bøgerne". De var ikke så drabelige som drengenes, men de gav masser af stof til pigernes lege både ude og inde med hjemmelavede dukkehuse, dukkevogne og dukker med tøj syet eller strikket af deres mor eller bedstemor. Der var også mange fælleslege. Gader og stræder var tit fyldt med børn, der hinkede, legede skjul, sjippede, spillede "land", legede boldlege eller kastede hønseringe og kugler. Det hele kun afbrudt af drengene, når de kom ræsende i deres hjemmelavede sæbekassebiler. Fantasien fejlede ikke noget, men det var dog sjældent, at legen ligefrem blev til et stort projekt: Jeg havde opdaget et stort glas bolsjer i butikken på den anden side af gaden. Det glas drømte jeg om hele tiden. Samtidig må jeg have hørt de voksne snakke om flugtforsøg gennem tunneler fra tyske fangelejre under krigen. Jeg synes, jeg kan huske nogle bøger eller film om sådan noget. Måske var det vejen til bolsjerne! I vores

brændeskur i gården flyttede jeg brændet og begyndte at grave. Hver aften skubbede jeg brændet tilbage, så hullet blev skjult. Min tunnel skulle gå fra vores gård, under gaden og ende i forretningen. Det må have taget dage eller uger, for jeg nåede at grave en tunnel på næsten syv meter, inden nogen opdagede det. Jeg var klar over, at tunnelen skulle afstives, så jeg brugte gamle brædder og dækkede loftet i tunnelen med papstykker! Min far og mor var nærmest helt hvide i ansigtet, da de fandt ud af, hvad jeg havde gang i. Straffen kan jeg ikke huske, men det blev min sidste tunnel!” De fleste, der var børn dengang, husker, at der altid var nogen at lege med. Når lektierne var klaret, så var der frit valg på alle hylder. Der var ikke nogen, der tænkte på, om det var ”farligt”. Selvfølgelig kørte der biler, knallerter og cykler, men slet ikke så mange, at det gjorde noget. Det eneste farlige var, hvis man kom ind i andre dele af byen, så kunne man godt blive jaget ud eller komme i slagsmål. Kun de færreste børn i Køge kom i nærheden af butikkernes legetøj. I de finere kvarterer legede man mest med nabobørn på sit værelse eller i haverne. Her blev det moderne fx at bygge samlesæt af flyvere eller store skibe eller samle på Märklintog og bygge flotte landskaber af papmaché, som togene kunne køre rundt i. Og så var der alle de stille lege med frimærker, møntsamlinger, puslespil, Matador osv.

BØRN SKAL PASSES

I løbet af 1960’erne var det slut med børnenes frihed. Der var ingen hjemme for både mor og far gik på arbejde, flere og flere fik råd til bil, så gaden blev for farlig, havnen blev moderniseret og de nye boligkvarterer lå nu på mange af de steder, hvor ”Tarzan” og alle de andre helte før havde kæmpet mod skurke og banditter. Børn i Køge skulle nu passes, indtil forældrene kom hjem, og løsningen på det problem blev børnehaver, fritidshjem og fritidsklubber. Mange børn havde også før gået til fodbold, spejder og andre fritidsaktiviteter, men nu blev fritiden sat mere i system. En, der voksede op i 60’erne, husker de nye tider på denne måde: ”Der har altid været mange foreninger og aktiviteter i Køge, men jeg synes, at flere og flere af os nu nærmest konkurrerede om, hvem der gik til flest fritidsaktiviteter efter skole og fritidshjem. Normen blev, at man mindst skulle gå til tre ting – fodbold, cricket, gymnastik, tennis, dans, spejder eller noget helt andet. Heldigvis var Køge ikke større, end at vi selv kunne komme derhen, og ikke som i dag, hvor børn bliver kørt eller fulgt af en voksen. Jeg har som voksen tit spekuleret på, hvad der skete. Jeg er godt klar over, hvorfor alle forandringerne også ramte børnene. Men der skete også noget andet. På en eller anden måde blev folk mere nervøse for, hvad der kunne ske. Måske var det fjernsynet eller aviserne, der piskede en stemning op om ”børnelokkere” og ”blottere” på hvert et gadehjørne – også i Køge! Det er egentlig mærkeligt, for netop i de år forsvandt alle Køges originaler ud af gadebilledet.”

PÅ STRANDEN

Strand og vand har altid sat sit præg på Køge. Det var her, især syd for byen, at mor og børn tog hen med kiks, saftvand og picnickurv. Før man for alvor begyndte at tale om miljø og forurening fra byens store industrier som Andelsslagteriet, Junckers, Gummifabrikken og Kemisk Værk havde folk nærmest vænnet sig til, at vandet kunne være fyldt med gult støv og træsplinter fra Junckers eller med ”blodklumper” fra slagteriet. Som en, der var på stranden næsten hver dag, sagde: ”Vandet kunne godt være lidt uklart eller lidt ulækkert,

men det vænnede man sig til.” En anden, der flyttede til Køge i 1967 med små børn, så dog lidt anderledes på bademulighederne: ”Vi kunne aldrig drømme om at lade børnene bade tæt på byen!” Problemet var, at der ikke var blevet gennemført en stor samlet plan for spildevandsudledningen fra byen og oplandet. Der var masser af problemer med spildevandet, som urensset blev ledt ud i Køge Å eller direkte ud i bugten fra mange mindre ledninger. Det ville koste rigtig mange penge at få styr på forureningen. Først da kommunerne blev lagt sammen i 1970, fik man råd til at bygge et stort fælles mekanisk-biologiske rensningsanlæg for Køge, Herfølge, Højelse og Ølsemagle, som blev taget i brug i 1973.

TELTBYEN PÅ SØNDRE STRAND

På campingpladsen ved Søndre Strand lå der i 1950'erne og 60'erne en slags teltby, hvor væggene bestod af træplader dækket over med teltdug. Teltene blev sat op hvert forår og taget ned sidst på efteråret. En, der var stor pige dengang, har nogle af sine bedste minder fra årene i teltbyen: Hvert forår blev teltene rejst i lange rækker. Jeg tror, at de fleste var sådan nogle som os, der ikke havde råd til sommerhus eller dyre ferier. Men det var også ligegyldigt, for hele sommeren myldrede det med børn, så stranden aldrig var kedelig. Jeg husker, at vi boede der i mange uger, så det var nærmest som at bo i sit eget sommerhus. Sommerdagene på Søndre Strand er noget af det bedste, jeg husker fra min barndom.”

KØGE BOLDKLUB

Masser af køgedrenge var i 1950'erne og 60'erne bidt af en gal fodbold. Der blev spillet fodbold altid – i gården, på gaden og ikke mindst i Lovparken. En dreng fortæller om, hvor meget fodbolden betød for ham: “Hele livet var bare fodbold!” Så snart jeg kom hjem fra skole og havde fået lavet lektier, var vi i gang. Somme tider kun nogle få stykker, som trænede i finter og sparketeknik. Af og til fik vi sat gang i nogle ”kvartérkampe”, der nærmest udviklede sig til en kamp på liv og død. Også kampene mellem skolerne var dødsens alvorlige. Der blev gået til stålet, så blodet sprang. De bedste dage var der, hvor vi vandt, mens taberdagene kunne være så forfærdelige, at vi nærmest sneg os langs husmurene for at undgå at møde nogle af dem, der havde vundet. Køge Boldklub var lidt af en kæmpe i dansk fodbold dengang. Flere køgespillere kom på landsholdet, og i 1954 blev Køge danmarksmester for første gang. I 1960'erne var placeringerne meget svingende, men med et stort ungdomsarbejde var der talenter nok til 1. holdet, så det kunne klare sig i de bedste rækker i dansk fodbold. I 1972 blev der bygget et helt nyt klubhus, og stadion blev moderniseret. Også kvindefodbold var lidt af en køgespecialitet. Piger på fodboldbanen var ikke hverdagskost dengang, men Køges kvinder ville ikke stå tilbage for mændene. Den store triumf kom, da kvindeholdet i 1960 blev dansk mester! I 1960'erne var danske fodboldspillere amatører på papiret. Alle de største klubber fandt dog på forskellige måder at ”belønne” spillerne på. I Køge afholdt man sig heller ikke fra lidt småfiduser. Det var en offentlig hemmelighed, at gode fodboldspillere tit havde let ved at få arbejde på fx Gummifabrikken til en god løn – og en kort arbejdstid!

UNGE I KØGE

Mens børnene havde det sjovt, var de unge teenagere knap så tilfredse. Køge var dødkedelig! Man kunne godt gå til sport, gymnastik, spejder osv., men der var ikke rigtig nogen steder, hvor unge kunne samles, hygge sig, høre musik og danse. De steder, hvor der af og til skete noget, som fx i "Landsbyen" på Torvet, var for unge over 18 år, men i årene op til 1960 bestod musikken især af danskpop og gamle evergreens, der ikke sagde de unge noget. TV gad de unge ikke, og så var der "Bio" på Torvet, men heller ikke her stod de unge i kø. De store hits var danske lystspil med Dirch Passer i alle mulige roller, gangsterfilm og danske eller amerikanske heltefilm om besættelsen og 2. Verdenskrig. Kun når der var danske ungdomsfilm som "Ung leg", "Balladen om Carl-Henning" eller "Lev stærkt – dø ung" med tidens store idol, James Dean, var der noget at komme efter. Det blev musikken, der satte gang i ungdomslivet i Køge. Navne som Elvis Presley, Tommy Steele og Cliff Richard slog igennem fra midten af 1950'erne, og så gik det stærkt. Flere af dem, der var unge i 60'erne husker nærmest tiden i Køge som en lang musikfest. Mange unge havde lært at spille et instrument enten i Køge Skoleorkester eller ved selv at prøve sig frem. Nu var det guitaren, det gjaldt. Rock-, beat- eller pigtrådsmusik blev øvet i kældre og garager overalt i byen. Noder var der ingen af, så plader eller båndoptagelser af udsendelser fra piratsenderen "Radio Mercur", der lå på et skib ude i Øresund, blev spillet igen og igen, indtil grebene sad der.

UNGDOM OG GALSKAB

Snart blev Køge Sjællands "rockby" med flere lokale bands. Køge lå også så tæt på København, at mange kendte danske og udenlandske orkestre kom til Køge for at spille. Den slags gæstebesøg satte byen på den anden ende, og så kunne Køges egne "rockstjerner" optræde som opvarmningsbands, inden stjernerne gik på scenen. Hele vejen op gennem 1960'erne var der gang i byen mange steder. Ungdommen begyndte at få flere penge mellem hænderne, så rockkoncerterne blev efterhånden en ganske god forretning både for restauranter og værtshuse og for "pæner" steder, som Teaterbygningen, Køge Roklub, Odd Fellow-gården, Tøxen Skole, Søndre Skole og i byens ungdomsklubber. Byens voksne så måbende til og rystede på hovedet af al den råben og skrigen, der var en del af den nye ungdomskultur. Pæne folk var dog sikre på, at pigtråd kun var noget pjat og en modedille, som snart gik over. Sådan gik det bare ikke, selv om fx Dagbladet flere gange skrev bekymrede artikler om ungdommens tosserier med overskrifter som:

ET MØDE MED GO-GO PIGER OG LANGHÅREDE POP-DRENGE

Vi er ikke bange for at blive døve af pigtrådsmusikken – Vi kan lide at danse – Det er livsglæde at danse gogo... En infernalsk larm fra trommer og pigtrådsguitarer for fuld udblæsning strømmer ud gennem de åbentstående vinduer. Hver gang døren ud til gaden puffes op af en flok unge – opstemt af rødglødende pigtrådsmusik og go-go pigernes ekstatiske rullen med hofter og barm på podiet, forstærkes støjen med adskillige decibel... Vi når podiet, hvor et par enorme forstærkere brøler de sidst komponerede meter pigtråd ud. En go-go pige i lårkort og med bar mave danser for. Foran podiet står en flok unge i måbende tavshed og kikker med øjne så store som tekopper på en skægget singleguitarist, der synger svensk. At føre en samtale er praktisk taget lige så umuligt som at råbe fra Køge til St. Heddinge. Bag forhænget mellem podiet og scenen kaprer vi et par go-go girls. Hver

for sig yndige at se til. Hver for sig udtryk for en epoke, der formodentlig slår alt, hvad ungdommen tidligere har fundet på at forlyste sig med...”.

EN NY UNGDOMSKULTUR

Køge rockede og festede, men dem, der var unge i Køge i 1960'erne, husker ikke, at der tit var uro og ballade. Selvfølgelig var der lidt skubben og masen, når 400-500 unge stod i kø for at komme ind, men politiet blev aldrig tilkaldt. Det ville ellers have været godt stof for aviserne, men den slags skrev de aldrig om. Alle popklubberne havde forbud mod at sælge øl og spiritus, så det var sjældent, at nogen havde fået for meget at drikke. Musikken var også med til at forandre moden blandt de unge. Hver gang musikken skiftede stil, skiftede tøjmoden. I 1950'erne var det det hårde look, der var moderne med sorte støvler, sort læderjakke og fedtet hår med ”anderumpe”, mens piger gik med ”strutskørter” eller lange snævre bukser. I 60'erne skiftede moden igen inspireret af billederne af idolerne. The Beatles skabte de langhårede unge iført duffelcoats, uldne veste og tøj, der lignede uniformer. For pigernes vedkommende blev det til lårkort eller ”hotpants”, som gjorde mange voksne dybt forargede. Det lange hår skabte også vildt røre blandt forældrene, og mange arbejdspladser og militæret nægtede ligefrem at lukke de unge ind, fordi ”disse tøsedrenge lignede piger!” Med hippierne og ungdomsoprøret i slutningen af 60'erne blev tøjmoden helt ”ustyrlig”. Nyt og gammelt tøj blev blandet i en skøn forvirring. Alt tøj kunne bruges og blev sat sammen på nye måder. Og så gjorde det da heller ikke noget, at forældre og andre voksne var dybt forargede og så moden som et tegn på, at ungdommen var helt fortabt.

STOFFER OG PROTESTBEVÆGELSER

De voksnes bekymringer var dog ikke helt ude i skoven. Med hippierne og ”flower-power”, der kom fra USA, fulgte de narkotiske stoffer med i kølvandet. Aviserne var da heller ikke sene til at kæde rock og pigtråd sammen med rygning af hash og eksperimenter med stoffer som LSD. Forældrene var rædselsslagne, men de unge i Køge mindes slet ikke, at stoffer var et stort problem. Som én af dem siger: Nogle musikere i de store orkestre røg måske nok en joint, mens de var i Køge, men det lagde vi slet ikke mærke til. Jeg tror faktisk ikke, at jeg kender mere end nogle få, der dengang prøvede hash. Det eneste, vi blev ”høje” af, var musikken og stemningen, når der var fuld gang i ”popfesten”! Alt det med, at stofferne kom til Køge sammen med pigtråden er én stor løgn. At stofferne senere kom til Køge er en helt anden historie. Tiden i 1960'erne var en oprørstid, hvor de unge på alle mulige måder prøvede at tage afstand fra den grå hverdag og de voksnes småborgerlige holdninger til, hvordan ”pæne” unge skulle opføre sig. Musikken, tøjet og oprøret mod ”det pæne” var én måde at give de voksne ”fuck-fingeren” på. En anden var at reagere imod de voksnes reaktionære holdninger. Nogle få unge i Køge valgte at gå ind i nogle af tidens protestbevægelser som fx ”Nej til atomvåben” og ”Vietnambevægelsen – mod USA's krig i Vietnam”. Men som en ung i Køge husker det, så var den slags provokationer noget, der først og fremmest skete inde i København.

KØGE JAZZKLUB

Jazzen holdt også sit indtog i Køge. Jazzklubben var dog for en lidt anden gruppe unge end dem, der kastede sig ud i pigtråd. De rigtige "jazzfans" var især unge fra det bedre borgerskab, som gik på gymnasiet eller var i gang med at læse videre. Den traditionelle jazzmusik var oplagt til jazzballer, men interessen for jazz gik også meget på at diskutere de forskellige stilarter på klubaftener, hvor medlemmerne mødte op med langt skæg, store islandske sweaters og fløjlsbukser, mens pigerne kom i anorak, flade sko og cowboytøj. I den tætte røg fra piberygende unge af begge køn, talte man dybt og længe om de rigtige plader, de rigtige orkestre og de rigtige musikere. Hele jazzmiljøet var lidt mere intellektuelt og måske også lidt overlegne over for beat-hysteriet.

UNGE OG SEX

Unge i Køge mindes ikke, at deres forældre eller skolen gjorde noget særligt ud af at fortælle om det seksuelle. Det har i hvert tilfælde ikke gjort særligt indtryk på dem. En af dem fortæller i dag med et skævt grin om en episode, hvor hans far kom ind på emnet: Jeg må vel have været en 15-16 år, da min far opdagede, at jeg havde haft en pige på værelset. Hun har nok haft travlt med at rette på tøjet. Da hun var gået, kom han ind på mit værelse med min mor i hælene. Det eneste, han sagde, var: "Du har ikke en gang råd til hjulene på en sæbekassebil, hvordan tror du så, at du har råd til hjulene på en barnevogn!" Min mor forsvandt rødme. Derefter kiggede han et øjeblik på mig, så drejede han rundt og gik. Det var vist alt, hvad jeg fik at vide om forplantningens mysterier! I løbet af 1960'erne blev sexualundervisningen taget op, især af de nye unge lærere. Det var nødvendigt, for den nye ungdomskultur rummede også et nyt syn på sex. Nu skulle man ikke længere være både gift og forlovet, før man gik i seng med hinanden. Mange forældre til piger drog da også et lettelsens suk, da p-pillen i 1966 blev indført, så alle kunne købe dem i samråd med deres læge.

PÅ ARBEJDE

I løbet af 1900-tallet var Køge blevet en industriby med mange arbejdere. Mange folk, der tidligere havde arbejdet med de gamle håndværk, som sadelmagere, skomagere, bødkere eller karetmagere, var nu blevet arbejdere i byens store og mindre virksomheder. Fra midten af 1950'erne, hvor udviklingen i Køge for alvor tog fart, blev kommunen den helt store arbejdsplads. Velfærdsstaten fik en masse nye arbejdsopgaver, som krævede flere "varme hænder" til pasning af børn, ældre og syge. Samtidig skulle der bruges folk til planlægning og styring af de mange store byggerier, kloaker, vandforsyning, veje, renovation og miljø- og byplanlægning. De fleste danskeres hverdag blev fuldstændig forandret i løbet af 1960'erne og 1970'erne. Kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet, familierne tjente flere penge og brugte dem på huse, rejser, biler osv. Man glemte dog, at de nye tider også betød opslidende fabriksarbejde, lange arbejdstider og opbrud i familierne. Også det private arbejdsmarked i form af dagligvarebutikker, supermarkeder, byggemarkeder, bilforhandlere, banker og et utal af specialforretninger mærkede, at der var kommet flere penge mellem folk. Der var arbejde til alle, så aviserne var fyldt med store og små annoncer med et utal af ledige stillinger.

DE STORE INDUSTRIER

Køge var hjemsted for en række store industrivirksomheder, der især lå ud mod kysten fra havnen og nord for selve byen. Det var ikke helt tilfældigt, at virksomhederne valgte at placere sig i Køge. Her var store åbne arealer, som kunne købes billigt samtidig med, at havnen gav gode muligheder for nemt at få råvarer ind og komme af med de færdige produkter. De tre store var i 1950'erne og 60'erne Junckers Savværk, der lå på den gamle værftsgrund på havnen. Savværket begyndte med at fremstille jernbanesveller, men gik senere over til at producere parketstave af bøg til gulve i lejligheder og huse. Lidt længere nordpå lå Dansk Galoche- og Gummifabrik A/S, der senere i 60'erne skiftede navn til Codan Gummi A/S. I 1950'erne og 60'erne var fabrikken Køges største arbejdsplads med omkring 1800 ansatte. Især ufaglærte kvinder, som endnu ikke var blevet gift og havde fået børn. Vigtigste varer var gummistøvler og gummisko, gummihandsker, dæk og slanger til cykler. Da fabrikken skiftede navn begyndte man i stedet at producere direkte til andre industrier i form af alle slags gummislanger, gummipakninger osv. Den tredje store virksomhed var Kemisk Værk Køge. I starten var det vigtigste produkt tjærefarver, men efterhånden blev plantebeskyttelsesmidler og midler mod ukrudt fabrikkens vigtigste varer. I 60'erne og 70'erne løb Kemisk Værk Køge ind i store problemer, fordi deres kemiske produkter forurenede og medførte miljøskader langs stranden og ud i Køge Bugt. Beboerne omkring fabrikken var plaget af lugtgener og luftvejsproblemer samtidig med, at plante- og dyrelivet i Køge Bugt var truet af forurening fra spildevandet. Fabrikken var på nippet til at blive lukket på grund af nye og meget strengere krav om miljøbeskyttelse. Udover ingeniører, laboranter, maskinsmede og kontorpersonale bestod hovedparten af arbejdsstyrken af ufaglærte. Mange unge fra Køge begyndte deres arbejdsliv som "arbejdsdreng" / "arbejdsdatter" for på grund af akkordarbejde var lønnen langt højere end, hvis den unge gik i gang med en lærlingeuddannelse. Men for de mere fagligt bevidste var det "et møgkedeligt idiotarbejde at stå og hive i gummislager og cykeldæk fra morgen til aften"!

DE FAGLÆRTE ARBEJDERE

Faglært blev man især i mindre virksomheder, som karosserifabriker, smede- og tømrervirksomheder, autoværksteder og i kontor og forretning. En ung mand, der blev udlært som pladesmed i 1967, fortæller om, hvordan han kom i lære og om forholdene på arbejdspladsen: Min far var smed, og da jeg nævnte, at jeg gerne ville ud af skolen og blive smed, kiggede han på mig og sagde, at jeg kunne blive sygekasseelev, så lille og splejset, som jeg var. Det var jeg ikke meget for, så efter 1. real tog jeg sagen i egen hånd. Jeg var dødtæt af skolen, så en dag pjækkede jeg og gik selv hen til en mester, der havde en karosserifabrik og spurgte om en læreplads. Det var han helt med på, men jeg var lidt nervøs, da jeg kom hjem og skulle fortælle mine forældre om, at jeg selv havde fundet en læreplads. Nå, det gik vist godt, for jeg husker ikke, at de sagde noget særligt. Forholdet mellem svende og lærlinge var nærmest som mellem konger og den yngste tjener. Man skulle bare høre efter og så ellers holde sin kæft. Det har jeg altid haft svært ved, så en dag, hvor nogle svende stod og snakkede om noget med fagforeningen, afbrød jeg dem, fordi det var noget vrøvl, de sagde. Så var der kontant afregning. Jeg fik sådan én på kassen, at jeg fløj over i et hjørne. De fandt sig ikke i, at sådan en snothvalp skulle spille klog! Heldigvis

blev tonen efterhånden anderledes, så jeg syntes, det var en fin læreplads. Senere blev jeg noget i fagforeningen, så de fik da ikke lært mig at holde kæft!

I FARS FODSPOR

For mange handlende og butiksejere i Køge lå det ligesom i luften, at et af børnene skulle tage over og føre forretningen videre. Det var det almindelige samtaleemne blandt Køges borgerskab, der mindede meget om de pæne folk i tv-serien ”Matador”. En forretningsdrivende i Køge fortæller om, hvordan han kom til at overtage faderens forretning: Min far kørte over hele Sjælland, hvor han var sælger af Singer symaskiner. Efterhånden som flere og flere fik råd, blev forretningen udvidet til at sælge hårde hvidevarer af alle slags. Det blev en god forretning, for folk stod nærmest i kø for at få alle de nye maskiner til køkkenet. Komfurer, vaskemaskiner, køleskabe og lidt senere fryserne – solgte vi i ”tonsvis”. Min uddannelse begyndte i forretningen, men derefter blev det handelsskolen, og senere igen kom jeg på ”Niels Brock” og fik job i ”Illum”. Da mine forældre stoppede, var jeg helt klar til at drive forretningen videre. Så nemt og smertefrit gik det dog ikke altid. Blandt det pæne borgerskab blev det lidt af et ”must”, at deres børn i det mindste skulle være studenter, og måske derefter tage en højere uddannelse. Det satte en kæp i hjulet for mange forretningsdrivende, for med en fin eksamen fra Københavns Universitet eller en anden højere læreanstalt, var der mange unge, der sagde nej tak til at gå i forældrenes fodspor. Flere af dem vendte dog senere tilbage til Køge, som læger, sagførere, ingeniører eller til lederstillinger i virksomhederne eller i kommunen.

ARBEJDE OG FRITID

De gode tider i 60’erne og begyndelsen af 1970’erne med højere løn og masser af arbejde indeholdt også en nedsættelse af arbejdstiden fra 44 timer om ugen til 41 timer om ugen og en forlængelse af ferien til fire uger. Disse forbedringer nød også folk i Køge godt af. I begyndelsen udmøntede de bedre forhold sig i, at mange almindelige mennesker ud over deres hus eller lejlighed også købte en kolonihave. Hver weekend var der travlhed. Huset blev sat i stand, der blev dyrket grøntsager til syltning og henkogning, og der blev sluppet af med familie og naboer. Men tiderne blev endnu bedre. Mange familier fik råd til at købe bil, og nu gik turen ud i Danmark eller endnu længere. Camping blev det store nummer enten med telt eller campingvogn. Med ”sommerhuset” bag på vognen blev Europa kørt igennem på kryds og tværs. Charterturismen blev ligeledes et stort hit. For første gang kunne også almindelige køgensere slå sig ned under sydens palmer med et glas vin i hånden, mens de havde udsigt til det blå Middelhav. Det var en luksus, ingen kunne have drømt om bare ti år før.

GÆSTEARBEJDERE I KØGE

I slutningen af 1960’erne begyndte der at blive mangel på arbejdskraft i Danmark. I Køge fik man også problemer især i de virksomheder, hvor de fleste arbejdere var ufaglærte. Jo flere danskere, der havde fået en eller anden form for uddannelse, jo færre var der, der ville

have de mest beskidte og usunde jobs i industrien. Virksomhederne måtte nu se sig om efter arbejdere, og her blev løsningen arbejdsløse unge fra Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan, som så deres store chance for at tjene penge i nogle år. Derefter ville de vende hjem. I Køge regner man med, at ca. 200 fremmedarbejdere fik arbejde på de store virksomheder. De fyldte de tomme pladser ud, men efter nogle få år viste det sig, at de ikke ville vende hjem, men tværtimod ønskede at få deres familie til Danmark for at blive her for altid. Debatten om fremmedarbejdere eller gæstarbejdere, som de efterhånden blev kaldt (det lød pæner!), blev fra begyndelsen af 1970'erne så voldsom, at Danmark indførte totalt stop for indvandring i 1973. De første gæstarbejdere fik også deres familier til Køge, hvor mange af dem fik lejligheder i Ellemarken. Det gav dog ikke de store problemer, for som én, der boede i Køge dengang, siger: Vi så dem faktisk næsten ikke. Af og til dukkede de op og stod og hang på et gadehjørne, men jeg mindes ikke, at vi nogensinde hørte eller læste i avisen om slagsmål eller chikane mellem danskerne og dem. Jeg hørte heller ikke tåbelige bemærkninger som: ”De kommer og tager vores arbejde og hugger vores piger!”

KØGE HAVN

Køge ligger ved udmundingen af Køge Å ud i Køge Bugt. Køge har altid været en vigtig havneby, men først i 1950'erne og 1960'erne blev havnen fuldt udbygget med en vanddybde på syv meter i alle bassiner. De bedre havneforhold medførte også en øget trafik af lastbiler, der kørte til og fra kajerne. Mere aktivitet og mere trafik gjorde det klart, at den gamle havnebro fra 1916 var for lille og for smal, så i 1962 fik man bygget Klapbroen, som vi kender i dag. Selv om havnen blev moderniseret i denne periode foregik meget af løsningen og lastningen fortsat med håndkraft. En, hvis far var ansat til at lede og fordele arbejdet i havnen, fortæller: Havnen myldrede med mennesker. Kl. 6 om morgenen stod 50-100 mand i små klynger foran kontoret. Det var nærmest ”et slavemarked”, hvor navnene blev råbt op på dem, der kunne få arbejde den dag. Folk blev især valgt ud, hvis de havde prøvet at arbejde med den slags gods, der skulle lastes eller losses den dag. Det var en broget skare af ”daglejere”, som levede lidt fra hånden og i munden. Mange af dem kom fra kvartererne oppe bag kirken, hvor druk, husspektakler og slagsmål tit hørte til dagens orden. ”Slavemarkedet” blev dog lidt efter lidt afløst af mere fast arbejdskraft i takt med, at havnen blev moderniseret med nye kraner, trucks og alt det andet tekniske grej, der hører til en moderne havn.

KØGE OG DEN STORE VERDEN

Årene fra midt i 1950'erne frem til 1973 var en spændende tid for Køge. Alting gik stærkt, Det var en god tid for køgenserne, der både kunne se og mærke de nye tider. Man lagde ikke rigtig mærke til, at der gennem alle årene lå tunge skyer i horisonten. Kun de færreste husker i dag, at avisernes forsider eller radio og tv havde masser af historier og begivenheder, der fortalte om, at ”Den Kolde Krig” var brandvarm i disse år. Byen og livet i byen var det, der optog folk. Der var ikke mange, der tænkte på, at netop Køge lå lige i brandpunktet, hvis helvedet skulle bryde løs. I dag ved vi, at Køge med placeringen ud til Køge Bugt var udpeget til et af landgangsområderne i de krigsplaner, som ”Warszawapagten” med Sovjetunionen, Polen og Østtyskland i spidsen havde udarbejdet. Fra Køge og det østlige Sjælland kunne Sovjetblokken beherske Øresund og sikre deres

flåde fri adgang til verdenshavene. Man vidste heller ikke, at Stevnfortet stod færdigt i 1954. Fortet var tophemmeligt og atomsikkert gravet dybt ned under Stevns Klint. Dets opgave var at holde øje med ”russerne” og forsøge at spærre Øresund, hvis krigen kom. Heller ikke de mange NATO-militærøvelser rundt omkring Køge gjorde tilsyneladende et større indtryk. Mange af dem, der var børn og unge dengang, husker kun de fremmede soldater, som et spændende indslag i dagligdagen: Det må have været omkring 1960, at ”krigen” brød løs i Køge. Jeg var 12 år og syntes, at det var sindssygt spændende. I dag kan jeg kun ryste på hovedet, men dengang skulle jeg bare være med og se det hele. Det gik så vildt til, at jeg var væk hele natten. Jeg snakkede med soldaterne, kørte med i deres mandskabsvogne og fik lov til at holde deres våben. Mine forældre var skræmt fra vid og sans, og fik politiet til at efterlyse mig. Mine vildeste drømme gik i opfyldelse, men sådan så min far og mor slet ikke på det, da jeg endelig kom hjem!”

”HVIS KRIGEN KOMMER”

Kriser og konflikter mellem Øst og Vest stod nærmest i kø i 1960’erne: Bygningen af Berlinmuren i august 1961, Cubakrisen i 1962, Vietnamkrigen, Opstanden i Tjekkoslovakiet i 1968 og utallige konflikter i Afrika og Asien. I den danske regering var man dybt bekymret, og der blev lagt planer for, hvordan man skulle beskytte befolkningen, hvis det værste skulle ske. Hver onsdag klokken 12 begyndte flere tusinde sirener at udsende høje varslings-toner, og i alle telefonbøger var der særlige sider, hvor folk kunne læse, hvad de forskellige signaler betød, og hvad de skulle gøre for at beskytte sig. I 1962 udsendte regeringen ligefrem en stor pjece, ”Hvis krigen kommer”, til hele befolkningen. Her stod der alt fra varslings-systemet til opførelse af beskyttelsesrum og det tøj og den mad, som folk skulle medbringe, hvis det værste skulle ske. Regeringen tog sagen meget alvorlig, men hverken danskerne eller folk i Køge lå vågne om natten af den grund!

KØGE I 1973 – EN FORVANDLET BY

I 1973 var Køge forvandlet til en moderne by. Man kan ligefrem tale om, at Køge på alle områder nærmest havde gennemgået en revolution. Ikke en revolution, som vi tit hører om med optøjer, vold og uro. Nærmest det modsatte. Det var en stille revolution med forandringer, der kom til at berøre alle byens borgere. Byen var forandret fra en lille lidt søvni g provinsby til en dynamisk by, hvor der var fuld gang i byggeri og erhvervsliv. Køgenserne oplevede gode tider med økonomisk fremgang. De havde fået råd til at bo i huse og lejligheder, der var moderne og sunde at bo i. Bybilledet var også totalt forandret. Byen var blevet shinet op, så selv husene i de mest forsømte kvarterer var blevet saneret og moderniseret. Der var fuldt gang i forretningslivet med så mange indkøbsmuligheder, at mange borgere nærmest oplevede frit valg på alle hylder. Gader og stræder var fyldt med biler, scootere, motorcykler, knallerter for den slags ”luksusgoder” var blevet noget, som almindelige mennesker også kunne komme i nærheden af. Men de største forandringer var måske sket inde i folks hoveder. Alting var forandret. Man var begyndt at tale om ligestilling mellem mænd og kvinder på en lang række områder. Det slog igennem i hjemmene, hvor flere og flere mænd var med til husarbejdet og i opdragelsen af børnene. Kvinderne var kommet ud på arbejdsmarkedet, hvor lige løn for lige arbejde var ved at komme på dagsordenen. Også børn og unge oplevede den stille revolution. De var blevet til

en slags ”rigtige mennesker”, der blev taget langt mere alvorligt end før. Tonen i hjemmene og skolen, i uddannelserne og på arbejdspladserne var ikke længere bare kæft, trit og retning. Det var gået op for de fleste voksne, at børn og unge trivedes bedst uden for stramme regler, så de frit kunne udvikle deres fantasi og lyst til at lære noget og blive til noget.

HØJT AT FLYVE – DYBT AT FALDE

Optimisme, fremgang og tro på fremtiden var blevet en del af de fleste køgenseres dna. De gode tider var kommet for at blive – og blive endnu bedre. Det var næsten for godt til at være sandt! Og det var det også, for i 1973 ramlede korthuset. 6. oktober 1973 udbrød der krig i Mellemøsten mellem Israel på den ene side og Ægypten og Syrien på den anden. De vestlige lande var på Israels side, og som modtræk indførte de store olielande i Mellemøsten en olieblokade. I løbet af et par måneder blev olieprisen næsten firedoblet! Danskerne, også i Køge, begyndte at hamstre alle mulige varer, for mange kunne stadigvæk huske de strenge tider efter 2. verdenskrig og op i 1950’erne. De høje oliepriser startede en kædereaktion. Industriens energiregning røg i vejret, så masser af varer blev dyrere. Benzinprisen steg, så bilkørsel og transport blev dyrere. Varme og el blev dyrere, for kraftværkerne var oliefyrede. Hermed startede en ond cirkel, hvor folk blev fyret, og priserne steg, så alle oplevede at have færre penge mellem hænderne. Pludselig gik det op for danskerne, at næsten 90 % af Danmarks energiforbrug blev dækket af importeret olie fra Mellemøsten! Myndighederne reagerede hurtigt. For at spare på energien skulle der skrues ned for varmen i alle offentlige bygninger, hver anden gadelygte blev slukket, og der blev indført bilfrie søndage. Køge blev også ramt, og måske lidt hårdere end andre byer af samme størrelse. Byens mange virksomheder indskrænkede produktionen og fyrede folk. Det var også et problem, at Køge ikke havde et udbygget fjernvarmenet i 1973, der blev forsynet gennem store kraftværker, der kunne omstilles til at fyre med fx kul. I Køge var stort set alle huse og lejligheder opvarmet af elektriske varmeapparater eller private oliiefyr samt af små varmecentraler i de større boligblokke. Nu skulle der spares på energien. Alle talte om at skrue ned for varmen til 17 grader i stuen. Karbad og saunaer brugte rigtig meget energi, så alle begyndte at tage brusebad. Mange fryserne blev tømt, og der blev sparet på brugen af køkkenmaskiner og slukket for lyset i alle rum, der ikke var i brug. Salget af brændeovne steg, og folk hamstrede brænde eller begyndte at samle træ i skovene. Oliekrisen betød en brat opvågning, men samtidig indså mange danskere, at fremtiden ikke kunne bygge på olie, men på en voldsom satsning på en bred vifte af vedvarende energikilder som vind, sol, biobrændsel osv. I Køge oplevede folk en hård opbremsning. Byen blev ikke slået tilbage til nul, men de næste år blev en lang sej kamp op ad bakke for at få vendt nedturen til fremgang.

HIT MED HISTORIEN ER EN VÆRKSERIE OM KØGES HISTORIE – FORTALT FOR BØRN

Serien er tænkt som et bidrag til undervisningen i skolerne, men skal samtidig kunne vække glæde hos interesserede læsere i alle aldre. Bag projektet står selskabet ’Hit med Historien’. Hovedformålet med udgivelsen af bøgerne samt den tilhørende hjemmeside er at fremme børns historiske identitet og bevidsthed. ’Hit med historien’ udvikles i samarbejde mellem

Køge Byhistoriske Arkiv, KøgeBibliotekerne, Hastrupskolen samt pædagogisk konsulent Karin Larsen. Denne bog, der er den syvende i serien, fortæller om 'Køge i treserne' – helt præcist i perioden 1958-1975. Forfatter og billedredaktør på bogen er Claus Buttenschøn, der traditionen tro har fået hjælp fra børn i den alder, som udgør den primære målgruppe. Denne gang er projektets børnekonsulenter 7.b. fra Hastrupskolen. Børnene har deltaget i processen fra planlægning til udgivelse af bogen. Til dette bind har også medvirket museumsinspektør Inge Christiansen fra Museum Sydøstdanmark, som er specialist i nyere tid og Lars Kjær fra Køge Byhistoriske Arkiv, som især har bidraget til billedredaktionen. Bibliotekar Jacob Kobbernagel er webmaster på hjemmesiden www.hitmedhistorien.dk, hvortil forfatteren, Claus Buttenschøn, og historielærer Claus Mechlenborg har leveret supplerende stof, som den engagerede læser og underviser kan arbejde videre med. Køge Byhistoriske Arkiv og Museum Sydøstdanmark i Køge kan bidrage med supplerende billedmateriale og facts om 'Køge i treserne'. Som tidligere bind i serien, har denne bog modtaget støtte både fra Kultur- og idrætsudvalget og Skoleudvalget i Køge Kommune. Desuden er modtaget støtte fra Nordea Fonden, Carlsen-Langes Legatstiftelse og AL Fonden (Arbejdernes Landsbank). Projektet er meget taknemmelig for den økonomiske støtte, som har gjort det muligt at realisere bind 7 i serien. De deltagende institutioner bidrager med personaleressourcer, administration og konstruktivt samarbejde.

Maj 2015 Jytte Dahl, Birte Broch, Karin Larsen, Claus Mechlenborg og Britta Overgaard Jensen